

WINKELDIEFSTAL, EEN NIEUWE AFHANDELINGSPROCEDURE ?

- verslag van een inventariserend onderzoek naar
de afhandelingsprocedure in de stad Haarlem -

WODC
(30)

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie oktober 1978

1504 II

WINKELDIEFSTAL, EEN NIEUWE AFHANDELINGSPROCEDURE ?

- verslag van een inventariserend onderzoek naar
de afhandelingsprocedure in de stad Haarlem -

onderzoekers:

drs. O.J. Zoomer

drs. J.L.P. Spickenheuer

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Ministerie van Justitie

oktober 1978

INHOUD

	<u>blz.</u>
1. INLEIDING	1
1.1. <i>Achtergrond</i>	1
1.2. <i>Doel van het vooronderzoek</i>	2
2. HET VOORONDERZOEK	3
2.1. <i>Vraagstelling</i>	3
2.2. <i>Opzet</i>	3
2.2.1. <i>Het delict</i>	3
2.2.2. <i>De gegevens omtrent de dader, delict, gedupeerde en afdoening</i>	4
2.2.3. <i>Verzameling van de gegevens</i>	5
2.3. <i>Resultaten</i>	
1. <i>Aantal ter kennis van de politie gekomen winkeldiefstallen</i>	6
2. <i>De bij de politie bekend geworden winkeldieven</i>	7
- <i>Geslacht</i>	7
- <i>Leeftijd</i>	8
- <i>Nationaliteit</i>	11
- <i>Habitueel drank- en druggebruik</i>	12
- <i>Recidive</i>	12
- <i>Groepsverband</i>	14
3. <i>Gedupeerde winkelbedrijven</i>	15
- <i>Aantal en soort winkels</i>	15
4. <i>De winkeldiefstallen</i>	16
- <i>Aard van de gestolen goederen</i>	17
- <i>Waarde van de gestolen goederen</i>	18
5. <i>De wijze van afdoening</i>	22
6. <i>De recidive ná de onderzoeksperiode</i>	29
3. DE NIEUWE AFHANDELINGSPROCEDURE IN HET LICHT VAN DE RESULTATEN	31
3.1. <i>Inleiding</i>	31
3.2. <i>Doelstelling van de nieuwe procedure</i>	31
3.3. <i>De bij het bureau te verwachten personen</i>	32

3.4.	<i>De nieuwe afhandelingprocedure als middel om de doelstellingen te bereiken</i>	34
3.4.1.	Consequenties voor de daders	35
3.4.2.	Consequenties voor het OM	36
3.4.3.	Consequenties voor de benadeelde winkelbedrijven	36
3.5.	<i>Evaluatie van de nieuwe afhandelingprocedure</i>	37
3.5.1.	Consequenties voor de daders	37
3.5.2.	Consequenties voor het OM	38
3.5.3.	Informatieverzameling omtrent het verschijnsel winkeldiefstal	38
3.5.4.	Consequenties voor de benadeelde winkelbedrijven	39
3.6.	<i>De duur van het project</i>	39

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond

* Ten behoeve van de evaluatie van een experiment met een alternatieve afhandelingsprocedure voor winkeldiefstallen werd door het WODC een vooronderzoek verricht naar het verschijnsel winkeldiefstal en de wijze van afdoening daarvan in de stad Haarlem. Het verzoek tot de evaluatie kwam van De Werkgroep Winkeldiefstal welke functioneert binnen de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijke Dienstverlening en Samenlevingsopbouw "Humanitas". Deze werkgroep heeft een voorstel uitgewerkt m.b.t. een andere afhandelingsprocedure voor winkeldiefstallen dan thans gebruikelijk is. Achtergrond voor dit voorstel is de opvatting dat een adequate reactie van de samenleving op delinquent gedrag niet mogelijk is zonder daarbij behalve aan de dader ook aandacht te besteden aan zijn omgeving, alsmede aan de benadeelde en zijn omgeving en de samenleving in ruimer verband. Er van uitgaand dat ons strafrechtelijk systeem hiertoe minder geschikt is, zou een speciaal daarvoor in het leven geroepen instantie een rol moeten vervullen.

Een andere afhandelingsprocedure in bovenbedoelde zin voor winkeldiefstallen moet beschouwd worden als een eerste aanzet. In dit verband heeft de werkgroep het parket in Haarlem bereid gevonden hieraan mee te werken. Kernpunt van het project is dat verdachten van winkeldiefstallen, gepleegd in de stad Haarlem, voor een bedrag tussen f 50,-- en f 250,-- niet meer berecht zullen worden indien zij zich in verbinding stellen met een bureau, dat bemand zal worden door medewerkers van Humanitas en de Algemene Reclasseringsvereniging te Haarlem. Bij dit bureau zal met de verdachten nagegaan worden wat de achtergronden zijn van het plegen van het delict en wat hieraan gedaan kan worden (bv. doorverwijzen naar hulpverleningsinstellingen, interveniëren in de sociale omgeving van verdachte). Inzicht in de achtergronden van het genoemde delict kan ertoe bijdragen voorstellen te ontwikkelen (bv. naar de winkelbedrijven toe) om genoemd gedrag te voorkomen of te verminderen. Dit inzicht zal onder meer verkregen moeten worden door een gesprek te houden met de verdachte die zich bij het bureau vovoegt. Tevens zal op grond daarvan een beeld van het verschijnsel winkeldiefstal in ruimere zin, en daarmee op de langere

termijn indicaties voor reacties op macro-sociaal niveau moeten worden verkregen.

1.2 Doel van het vooronderzoek

Om een zinnige evaluatie van de nieuwe afhandelingsprocedure te kunnen maken is het noodzakelijk inzicht te krijgen in de aard en omvang van het verschijnsel winkeldiefstal en de huidige afhandeling daarvan. Dit zal de basis vormen voor een vergelijking met de situatie na invoering van de nieuwe procedure.

Eveneens is het noodzakelijk goed observeerbare criteria vast te stellen aan de hand waarvan het succes van de nieuwe afhandelingsprocedure kan worden getoetst. Daarbij gaat het vooral om de effecten ervan op de dader en de gedupeerde en ook om de consequenties voor het O.M. Hoewel in het uitgangspunt voor de nieuwe procedure, dat overigens tevens als doelstelling kan worden beschouwd, deze criteria al impliciet gegeven zijn, maakt een beter inzicht in de huidige situatie het mogelijk verwachtingen ten aanzien van de effecten van de nieuwe procedure, en daarmee ook de evaluatiecriteria, in meer specifieke termen te formuleren.

Samenhangend hiermee zal eveneens vastgesteld moeten worden welke gegevens mede aan de hand van intake-formulieren van het bureau verzameld moeten worden.

Tenslotte zal op grond van het vooronderzoek bepaald moeten worden hoe lang het experiment moet duren om de evaluatie mogelijk te maken.

2. VÓORONDERZOEK

2.1 Vraagstelling

Gezien de -impliciete- doelstelling van de nieuwe afhandelingsprocedure en de functie van het vooronderzoek zal worden ingegaan op kenmerken van de daders van winkeldiefstallen en van hun omgeving, evenals op kenmerken van de gedupeerde winkelbedrijven. Ook wordt ingegaan op kenmerken van de diefstallen (wijze van plegen, om welke bedragen en goederen gaat het). Daarnaast zal gekeken worden naar de wijze van afdoening en de recidive in de huidige situatie. Meer concreet zal een antwoord gegeven moeten worden op de volgende vragen:

1. Hoeveel winkeldiefstallen, gepleegd door zowel minder- als meerderjarigen in de stad Haarlem, kwamen in het afgelopen jaar ter kennis van de politie?
2. Wie zijn de daders? (Het gaat hierbij om persoons- en situationele kenmerken).
3. Welk soort winkels/winkelbedrijven zijn de benadeelden?
4. Van welke aard waren deze winkeldiefstallen? Om welke bedragen en welke goederen gaat het? Was er bedreiging of vernieling in het spel?
5. Door welke instantie (politie, OM, rechtbank) is de zaak afgedaan?
6. Hoeveel tijd is er gemiddeld verstreken tussen het ter kennis komen van de politie, inschrijving op het parket en de onherroepelijke afdoening?
7. Op welke wijze is de zaak afgedaan?
8. Hoeveel daders recidiveerden binnen een jaar daarna?

2.2 Opzet

De gegevens met betrekking tot de gestelde vragen moeten gehaald worden uit de dagrapporten van de politie, de parketregisters en, indien aanwezig, de strafdossiers van de betreffende winkeldiefstallen.

2.2.1 Het delict

Onder winkeldiefstal wordt hier verstaan zowel de eenvoudige als gekwalificeerde diefstal van goederen door bezoekers van winkelbedrijven die daar anders dan uit hoofde van hun functie aanwezig zijn tijdens de openingsuren. Bij gekwalificeerde winkeldiefstal is met name gedacht aan die gepleegd in vereniging of met geweld.

Uitgesloten is dus diefstal of verduistering door eigen personeel, evenals diefstal uit een kassa-lade of diefstal ten koste van andere bezoekers.

2.2.2. De gegevens omtrent dader, delict, gedupeerde en afdoening

Een aantal factoren die betrekking hebben op de dader en zijn omstandigheden (met name ook zijn recidive), op de door hem/haar gepleegde winkeldiefstal en het gedupeerde winkelbedrijf, alsmede op de procedure met betrekking tot de afdoening werden relevant geacht. Opgemerkt moet echter worden dat het voor enkele van deze factoren niet zeker was of er voldoende informatie over beschikbaar zou zijn.

Om die reden moesten op voorhand worden afgezien van gegevens over enkele aspecten van de dader en zijn omgeving (bijv. bijzonderheden in het gezin, financiële omstandigheden of, in het geval van een buitenlander: sinds wanneer wonend in Nederland) en over de situatie in het gedupeerde winkelbedrijf ten tijde van het plegen van het delict (bijv. opstelling van goederen, personeelssterkte).

Wél werden in het onderzoek opgenomen:

a. Factoren m.b.t. de dader en zijn omstandigheden

- leeftijd
- geslacht
- nationaliteit
- burgerlijke staat
- gezinsomstandigheden
- woonbuurt
- beroep
- werksituatie
- habitueel drank- of druggebruik
- door dader genoemde redenen voor plegen van de winkeldiefstal
- recidive

m.b.t. eerdere winkeldiefstallen:

aantal keren eerder met politie in aanraking geweest

aantal septs door OM

aantal eerdere veroordelingen

datum laatste eerdere veroordeling

daarnaast: aantal eerdere veroordelingen wegens een ander delict

- liep dader in proeftijd ten tijde van de winkeldiefstal
- (vroeger) contact met reclassering of hulpverlenende instantie

b. Factoren m.b.t. de winkeldiefstal en wijze van plegen

- voltooid delict of poging
- was er sprake van (dreiging met) geweld
- alleen gepleegd of in groepsverband
- grootte van de groep
- relatie met medeplegers
- diefstal in één of meer winkels
- aard gestolen goederen
- bestemming van de goederen
- diefstal gepleegd onder invloed van drank of drugs
- dag van de week en tijdstip van de dag waarop diefstal gepleegd

c. Factoren m.b.t. het gedupeerde winkelbedrijf.

- soort winkelbedrijf (ook naam)
- buurt waar winkelbedrijf is gevestigd

d. Factoren m.b.t. de afdoening

- m.b.t. de duur van de procedure:
 - datum delict, proces-verbaal, inschrijving parketregister, afdoening door OM of rechter
- onderzoek in auto of woning
- instantie door wie de zaak is afgedaan
- wijze van afdoening
- bijzondere omstandigheden in verband met deze afdoening
- rapportage door reclassering of psychiater
- is de zaak gevoegd/ meer delicten in de dagvaarding

2.2.3 Verzameling van de gegevens

Van alle winkeldiefstallen welke in de periode van oktober 1976-oktober 1977 bij de politie in Haarlem werden gemeld werden de bovengenoemde factoren, voor zover ze van toepassing en te achterhalen waren, nagegaan. Deze periode werd gekozen om zo recent mogelijke gegevens te verkrijgen zonder het risico te lopen dat een groot aantal zaken ten tijde van het onderzoek nog niet zou zijn afgedaan. Gezien het feit dat de datum van aangifte als uitgangspunt werd genomen had de afdoening van een aantal zaken namelijk (veel) later dan oktober 1977 plaats. Een jaar leek een

goede periode om voldoende informatie te verkrijgen. Omtrent de zaken welke door de politie waren afgedaan gaven alleen de dagrapporten van de politie summiere informatie, van de zaken die door het OM of de rechter waren afgedaan konden naast de dagrapporten ook de parketregisters en in een aantal gevallen de strafdossiers worden geraadpleegd.

M.b.t. de recidive werd niet alleengenoteerd wat ten tijde van de onderzochte winkeldiefstal bij politie of justitie bekend was. Voor alle daders werd ook nagegaan of ze in de periode nã oktober 1977 tot 15 september 1978 weer een delict (met name winkeldiefstal) hadden gepleegd en wel zodanig dat onderscheid gemaakt kon worden tussen recidive na het plegen van de onderzochte winkeldiefstal en de recidive na afdoening daarvan.

2.3 Resultaten

De in paragraaf 2.2.2. genoemde gegevens met betrekking tot de dader, de gepleegde winkeldiefstal, het gedupeerde winkelbedrijf en de afdoening bleken niet altijd goed te achterhalen.

Met name geldt dit voor die gevallen waarin het ging om een reeks van diefstallen, en dan speciaal indien ze waren gepleegd door meer daders. Op grond hiervan moesten een aantal gegevens vanwege hun onbetrouwbaarheid verder buiten beschouwing worden gelaten. Dit betrof vooral gegevens omtrent de dader en zijn omgeving.

In het volgende zullen steeds per vraag (zie paragraaf 2.2.1.) de resultaten worden weergegeven, waarbij tevens melding zal worden gemaakt van de gegevens welke zijn uitgevallen.

1. Aantal ter kennis van de politie gekomen winkeldiefstallen

Van 26 oktober 1976 tot 26 oktober 1977 werd bij de politie in Haarlem 338 keer aangifte van winkeldiefstallen gedaan. In sommige gevallen kwam daarmee een (groot) aantal andere, nog niet eerder aangegeven winkeldiefstallen aan het licht. Informatie daarover is, waar mogelijk, verwerkt bij de beschrijving van de aangegeven winkeldiefstallen.

Hoewel bij vrijwel elke winkeldiefstal die wordt aangegeven een dader bekend is (zij worden namelijk doorgaans op heterdaad betrapt) werd er toch een enkele keer aangifte gedaan zonder dat de dader bekend was. Ook kwam het een enkele keer voor dat van een groepje niet alle daders konden worden aangehouden. De gevallen waarin daders onbekend bleven zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Bij de meeste aangiftes, namelijk in 273 gevallen, ging het om één dader, in 56 gevallen om twee, in 8 gevallen om drie en éénmaal om vier daders. Dit aantal betreft voor een deel ook personen die in de onderzoeksperiode meer dan éénmaal werden betrapt en met de politie in aanraking kwamen. Dit betekent dat van 382 personen er 19 twee keer in het onderzoek voorkomen, 3 personen drie keer en 2 vier keer. Het gaat dus om een groep van 24 personen die in totaal 55 keer betrokken waren bij winkeldiefstallen welke in het onderzoekjaar bij de politie waren aangegeven.

Gezien het bovenstaande kunnen we dus onderscheid maken tussen:

- a. 338 aangiftes; hierbij kunnen één of meer daders maar ook één of meer winkels betrokken zijn;
- b. 413 daders of zaken
- c. 382 personen die tijdens de onderzoeksperiode één of meer keer een winkeldiefstal pleegden.

In het volgende zal steeds vermeld worden of de berekeningen gebaseerd zijn op de aangiftes (bijv. bij de beschrijving van de winkeldiefstallen en de gedupeerde winkelbedrijven), op de daders of zaken (bijv. wanneer dader- en delictkenmerken met elkaar in verband gebracht worden en bij de afdoening van de zaken) of op de verschillende personen (bijv. bij de beschrijving van een aantal daderkenmerken).

Alvorens in te gaan op een aantal kenmerken van de plegers van winkeldiefstallen willen we er de nadruk op leggen dat de hierboven genoemde aantallen slechts het bij de politie aangegeven gedeelte zijn van wat in totaal aan winkeldiefstallen gepleegd werd. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor de daders. Voordat ze in het onderzoek terecht konden komen moesten ze niet alleen eerst betrapt zijn maar bovendien moest het winkelbedrijf de politie ingeschakeld hebben. We kunnen hier dus met recht spreken van een zeer selecte groep.

2. De bij de politie bekend geworden winkeldieven

Geslacht

Van de 413 bij de aangegeven winkeldiefstallen betrokken daders waren er 228 mannen. Dit is dus iets meer dan de helft nl. 55,2%. De overige 185 (44,8%) zijn vrouwen. Wanneer we dit gegeven, nu uitgaand van 382

personen, nog eens opnieuw bekijken dan zien we dat deze verhouding ongeveer hetzelfde blijft, nl. 54,5% mannen en 45,5% vrouwen. Van de 208 mannen waren er 14 die 34 keer en van 174 vrouwen 10 die 21 keer voorkwamen. In aansluiting op de resultaten van ander onderzoek^{x)} wordt de opvatting dat winkeldiefstallen niet meer voornamelijk door vrouwen worden gepleegd door deze gegevens bevestigd.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd ten tijde van het plegen van de winkeldiefstal is 29,5 jaar. Hierbij moet bedacht worden dat de spreiding in leeftijd zeer groot is: de jongste dader is 6 jaar oud, de oudste 85. Aangezien een aantal van deze extreme leeftijden het gemiddelde sterk kunnen beïnvloeden, gebruiken wij liever de mediaan die de waarde aangeeft waaronder (en waarboven) 50% van de gevallen zich bevinden. In dit onderzoek was 50% van de daders ten tijde van het plegen van de winkeldiefstal 24 jaar of jonger. We constateren dus een vrij sterke concentratie in de jongere leeftijdsgroepen.

Tabel 1 geeft een overzicht van de leeftijd van de daders met bovendien een verdeling naar geslacht.

x) Bijv. J.P.S. Fiselier in: Winkeldiefstal in warenhuizen, Nijmegen 1974. W. Scheepmaker vond in een onderzoek naar de afhandeling van eenvoudige winkeldiefstal in het arrondissement Almelo (gedurende 1973) ongeveer 2 keer zoveel vrouwen als mannen en in een landelijk onderzoek gedurende 2 maanden in 1969 nog 3 keer zoveel vrouwen als mannen. Zie: Een afhandelingsprocedure in geval van eenvoudige winkeldiefstal, Den Haag, november 1973 en Tweede mededelingenblad inzake het onderzoek naar het justitiële beleid in geval van diefstal in winkels en warenhuizen; december 1971 - losse bijlage 5.

Tabel 1. Leeftijd van de verdachten van winkeldiefstal, verdeeld naar geslacht.

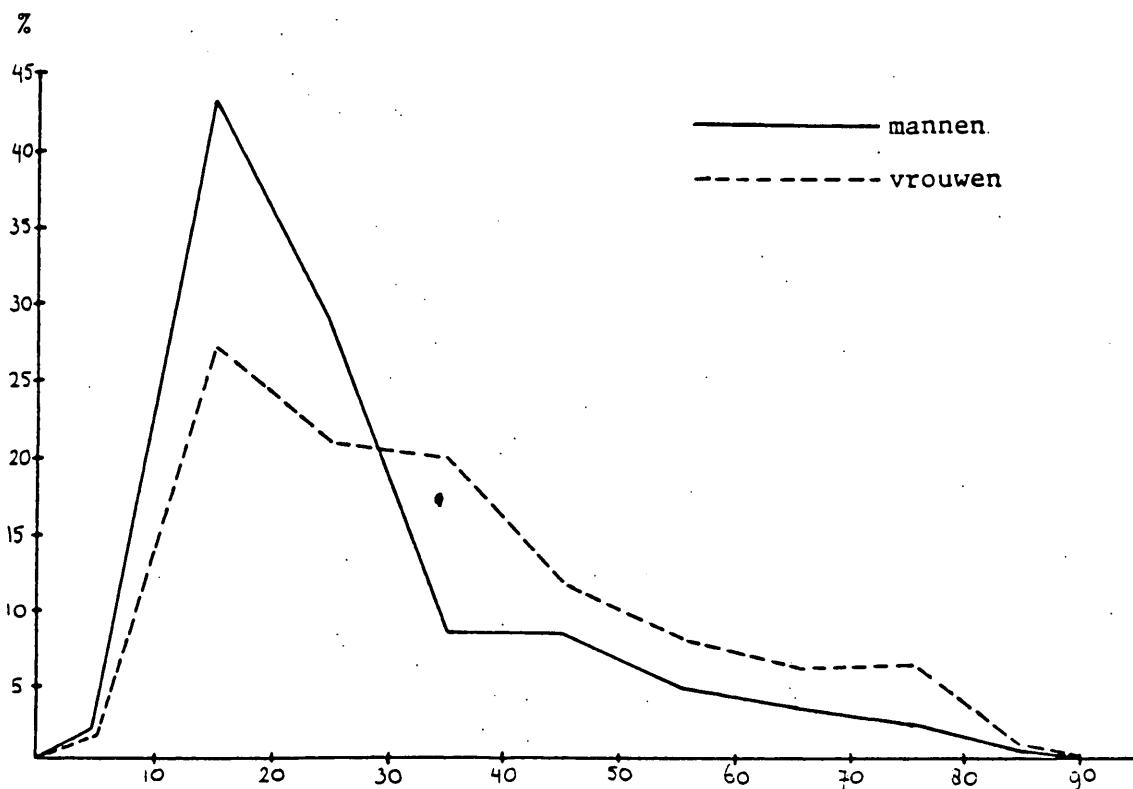
Leeftijd	mannen		vrouwen		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
6-9	5	2,2	3	1,6	8	2,0
10-14	43	19,0	26	14,1	69	16,8
15-19	53	23,5	24	13,0	77	18,7
20-24	34	15,0	21	11,4	55	13,4
25-29	30	13,3	17	9,2	47	11,4
30-39	18	8,0	36	19,5	54	13,1
40-49	18	8,0	21	11,4	39	9,5
50-59	11	4,9	14	7,6	25	6,1
60-69	8	3,5	11	5,9	19	4,6
70-85	6	2,6	12	6,5	18	4,4
onbekend	2				2	
	228	100%	185	100%	413	100%

Deze tabel geeft aanleiding tot een aantal opmerkingen. Geconstateerd kan worden dat voor alle daders met name de leeftijdsgroep tussen 10 en 19 jaar zeer sterk vertegenwoordigd is: meer dan een derde van hen bevindt zich daarin. Daarnaast is de leeftijd tussen 20 en 30 jaar nog eens met een kwart vertegenwoordigd. 13,1% is tussen 30 en 40 jaar oud, 15,6% tussen 40 en 60 jaar oud en tenslotte bevindt zich nog zo'n 9% in de leeftijdsgroep tussen 60 en 85 jaar. Overigens valt op dat ook een aantal jongeren onder de 12 jaar, hoewel zij niet vervolgbaar zijn, bij de politie werden aangegeven.

Wanneer de leeftijdsopbouw van mannelijke en vrouwelijke daders met elkaar vergeleken wordt, zien we een aantal opmerkelijke verschillen. Over het geheel bezien blijken de vrouwen wat ouder te zijn dan hun mannelijke collega's. Zijn bij de mannen de diefstallen voornamelijk gepleegd door jongeren tussen 10 en 19 jaar (42,5%), bij de vrouwen is het aantal daders in die leeftijdscategorie beduidend lager, namelijk 27,1%. Hetzelfde geldt voor de leeftijdsgroep van 20 tot 29 jaar; het verschil bedraagt hier echter een stuk minder, namelijk 7,7%. Het omgekeerde is het geval voor de groep tussen 30 en 39 jaar. In deze leeftijdscategorie ligt het percentage voor de vrouwen op 19,5 en voor de mannen op 8,0.

In onderstaande grafiek is het aandeel van mannen en vrouwen in de verschillende leeftijdscategorieën weergegeven.

Leeftijdsopbouw winkeldieven

Uit deze grafiek is af te lezen dat er een breekpunt bij 30 jaar ligt. Beneden deze leeftijd zijn de mannelijke winkeldieven in de meerderheid, erboven de vrouwelijke.

De bedoeling was ook op andere persoonsgegevens, namelijk de burgerlijke staat, de gezinsomstandigheden, het beroep en de werksituatie, nader in te gaan. Dit bleek evenwel niet mogelijk omdat in de dagrapporten van de politie hierover zeer summier of in het geheel geen informatie te vinden is. Zo is de burgerlijke staat eigenlijk alleen voor vrouwelijke verdachten te achterhalen omdat bij hen in veel gevallen de naam van de echtgenoot staat vermeld. Van gezinsomstandigheden is alleen dan wat bekend wanneer een dossier van de betreffende persoon aanwezig is.

Over het beroepsnivo en werksituatie konden eveneens in de meeste gevallen geen gegevens achterhaald worden, zodat wij daarop dan ook verder niet in zullen gaan.

Nationaliteit

Een ander persoonsgegeven dat uit vrijwel alle dagrapporten aan de hand van o.a. de geboorteplaats achterhaald kon worden was de nationaliteit van de verdachten.

In tabel 2 is een overzicht gegeven van de verschillende nationaliteiten. Er is gecorrigeerd voor die personen die twee- of meermalen in het onderzoek zitten.

Tabel 2. Nationaliteit van de winkeldieven

Nationaliteit	abs.	%
Nederlanders (geboren in Nederland)	280	73,5
Nederlanders en Surinamers (geb. in Suriname)	36	9,5
Nederlanders (elders geboren w.o. Antillen en • Indonesië)	19 ⁺)	5,0
Buitenlanders (zg. gastarbeiders)	23	6,0
Overige buitenlanders	23	6,0
Onbekend	1	
	382	100

+) Inclusief 1 Zuid-Molukker waarvan overigens niet duidelijk was of hij de Nederlandse nationaliteit had.

Habitueel drank- en druggebruik

Het leek van belang, o.a. in verband met de recidivegegevens, om in dit onderzoek na te gaan in hoeverre de daders al dan niet bij de politie bekend stonden als habitueel drank- of druggebruiker.

In een kleine 10% van de 413 gevallen bleek de dader als zodanig bekend te staan, d.w.z. in 8,7% als habitueel druggebruiker, de overigen als drankgebruiker.

Van de 24 personen die meer dan één keer in het onderzoek voorkomen waren er 9 druggebruikers. Wanneer we de percentages voor deze groep corrigeren dan blijkt dat van de 382 personen die in de onderzoeksperiode één of meer winkeldiefstallen pleegden er 33 (8,6%) drank- of druggebruiker waren (7,3% was druggebruiker).

Voor de mannen ligt het percentage als gebruikers bekend staanden aanzienlijk hoger dan voor de vrouwen, namelijk 13,5% tegenover 2,9%.

Over het algemeen betreft het hier bij de druggebruikers de leeftijdsgroep tussen 15 en 30 jaar; de habituele drankgebruikers zijn wat ouder.

Recidive

Bij de politie wordt in principe iedere aangegeven winkeldiefstal, onafhankelijk van de wijze waarop de zaak wordt afgedaan, opgenomen in een kaartstelsel. Aan de hand van dit kaartstelsel kon worden nagegaan of de in het onderzoek betrokken daders al eerder met de politie in aanraking waren geweest. Voorts werd bekeken of men al eerder een OM-sepot had gehad dan wel een veroordeling voor één of meer winkeldiefstallen of een ander delict.

In 75% van de 413 gevallen ging het om daders die volgens deze registratie niet eerder met justitie in aanraking waren geweest voor het plegen van een winkeldiefstal en/of een ander delict. In 25% van de gevallen ging het dus om recidivisten. Recidive ouder dan 5 jaar (gerekend vanaf het tijdstip van de in het onderzoek vallen winkeldiefstal) werd buiten beschouwing gelaten.

Voor mannen ligt het percentage first offenders op 71,0% voor vrouwen op 31,1%. De leeftijdsgroep met het hoogste recidivepercentage ligt voor mannen zowel als vrouwen tussen de 20 en 24 jaar. Bij mannen gaat het vooral om recidivisten die al eerder veroordeeld zijn voor een ander delict (in bijna de helft van de gevallen gecombineerd met winkeldiefstallen) terwijl vrouwelijke recidivisten zelden eerder veroordeeld waren voor een ander delict en vrijwel uitsluitend eerder winkeldiefstallen gepleegd hadden.

De gegevens omtrent de recidive van degenen die meer dan eens in het onderzoek voorkomen trekken het beeld enigszins scheef omdat ze in een aantal gevallen meer keren als recidivist genoteerd staan. Dit is overigens niet steeds het geval. Bij sommigen was er sprake van zo'n snelle opeenvolging van diefstallen dat de afdoening van de verschillende zaken elkaar overlapte, zodat ten tijde van het plegen van een winkeldiefstal een eerder gepleegde diefstal nog niet was afgedaan. In zulke situaties werden de verschillende zaken overigens nogal eens gevoegd. Eén en ander betekent wel dat er in deze gevallen gegevens over eerdere veroordelingen ontbraken. Hierdoor is het mogelijk dat iemand als first offender is genoteerd terwijl dit niet het geval is (voor de groep die in de onderzoeksperiode meerdere winkeldiefstallen pleegde hebben we dit uiteraard kunnen corrigeren. Voor de overigen betekent dit dat er wellicht iets meer recidivisten waren dan hier is vermeld).

Gaan we uit van de 382 personen in ons onderzoek dan blijken daarvan volgens onze gegevens 92 (24,1%) te hebben gerecidiveerd, terwijl de overige 290 (dus 75,9%) ten tijde van het plegen van de winkeldiefstal niet bij politie of justitie geregistreerd stonden.

Van de 92 personen zijn er 26 die uitsluitend eerder veroordeeld zijn voor een ander delict. De overige 66 (17,3%) pleegden tenminste eenmaal eerder een winkeldiefstal; maar het komt ook voor dat zij daarnaast eerder veroordeeld werden voor een ander delict.

Wanneer wij enkel de winkeldiefstalrecidive bekijken, dan zien wij dat in de onderzoeksperiode van één jaar 24 van deze 66 personen recidiveerden, d.w.z. 36,4%. De overige recidivisten pleegden in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek al eerder een of meerdere winkeldiefstallen.

Van alle winkeldiefstalrecidivisten waren 32 mannen (48,5%) en 34 (51,5%) vrouwen.

Hun leeftijd is als volgt verdeeld:

Tabel 3. Leeftijdsofbouw van winkeldiefstalrecidivisten.

Leeftijd	mannen		vrouwen		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%
6- 9			1	2.9	1	1.5
10-14	1	3.1	3	8.8	4	6.1
15-19	6	18.8	3	8.8	9	13.6
20-24	8	25.0	8	23.5	16	24.2
25-29	4	12.5	1	2.9	5	7.6
30-39	2	6.3	7	20.6	9	13.6
40-49	5	15.6	7	20.6	12	18.2
50-59	2	6.3	2	5.9	4	6.1
60-69	1	3.1	1	2.9	2	3.0
70-85	3	9.4	1	2.9	4	6.1
	32	100%	34	100%	66	100%

In deze leeftijdsopbouw kunnen twee recidivegevoelige pieken geconstateerd worden en wel de leeftijd tussen 15 en 25 jaar en die tussen 30 en 50 jaar. De verklaring van deze twee pieken is voor het grootste deel te vinden in een verschil tussen mannen en vrouwen. Geldt voor de mannen voornamelijk de leeftijdsgroep tussen 15 en 25 jaar als recidivegevoelig, voor vrouwen blijkt dit naast diezelfde leeftijdsgroep ook nog eens die tussen 30 en 50 jaar te zijn.

Om een nog wat beter beeld te krijgen van de recidive, hebben we van alle winkeldieven nagegaan of ze ná de onderzoekperiode (tot 15 september 1978) weer met de politie in aanraking waren geweest voor een winkeldiefstal dan wel een ander delict. Wij zullen hierop bij de beantwoording van vraag 8 (naar recidive in de huidige situatie) nader ingaan.

Groepsverband

Bij de beantwoording van vraag 1 (aantal ter kennis van de politie gekomen winkeldiefstallen) is al vermeld dat van 338 aangiftes er 273 betrekking hadden op één dader, 56 op twee, 8 op drie en 2 op vier daders. In een enkel geval bleek een aangehouden dader te behoren bij een groep waarvan de anderen voortvluchtig waren.

Nemen we het aantal verdachten als uitgangspunt dan zien we dat van de 413 gevallen 64,9% de winkeldiefstal alléén pleegde, terwijl 35,1% in een groep opereerde.

Bekijken we deze gegevens voor mannen en vrouwen afzonderlijk dan zien we dat mannen de winkeldiefstallen vaker in groepsverband plegen dan vrouwen, namelijk 47,8% van de mannen tegen 30,3% van de vrouwen.

Bekeken per leeftijd vertoonden mannen en vrouwen ongeveer hetzelfde beeld. Bij het stijgen van de leeftijd bleken de daders van beide groepen meer alleen te opereren.

3. De gedupeerde winkelbedrijven

Aantal en soort winkels

Van de 413 daders werd bijna tweederde (64,2%) in een groot warenhuis betrapt, 13,3% in grote zelfbedieningswinkels, 10,9% in een winkel met bediening en tenslotte 7,0% in kleine zelfbedieningswinkels. In 4,1% van de gevallen was onbekend in welk soort winkel de dader betrapt was.

Hoewel de meeste daders, namelijk 83,3% van de 413 zich tot één enkele winkel beperkt bleken te hebben kwam het toch nog al eens voor dat de daders voordat ze betrapt werden, al in meer winkel hun slag geslagen hadden. Dit betekent dus dat het winkelbedrijf dat aangifte deed meestal ook de enige benadeelde was; 286 keer (dit is 84,6% van de 338 aangiftes) was dit het geval, 27 keer (8,0%) was er ook nog een tweede winkel betrokken en 25 keer bleken de diefstallen in 3 of meer winkels te zijn gepleegd. Het totaal aantal verschillende winkelbedrijven dat bij de in het onderzoek vallende winkeldiefstallen betrokken was bedraagt meer dan 50. Dat betekent overigens niet dat ze allemaal in dezelfde mate met winkeldiefstallen te kampen hadden. Integendeel, ruim de helft van alle winkeldiefstallen werd gepleegd in slechts 4 winkelbedrijven, namelijk twee filialen van twee warenhuizen, gelegen in het centrum van de stad en in Schalkwijk (een nieuwbouwwijk van Haarlem).

Dit behoeft niet te betekenen dat er ook in werkelijkheid veel meer in deze winkel gestolen werd dan elders, Het is namelijk zeer wel mogelijk dat de opsporing van winkeldiefstallen in deze bedrijven in verhouding efficiënter is, óf dat de diefstallen vaker dan in andere winkels gebeurt aan de politie worden doorgegeven. Opgemerkt moet worden dat het percentage daders dat in deze buurten woonde aanmerkelijk lager is (6% in het centrum, 7% in Schalkwijk).

Om een idee te krijgen van de tijden waarop de winkeldiefstallen gepleegd werden moesten we afgaan op het tijdstip waarop de aangifte werd gedaan.

- Dag van de week

Men mag aannemen dat aangehouden winkeldieven op dezelfde dag bij de politie worden aangegeven als waarop zij het delict plegen.

De dag waarop de minste aangiften werden gedaan is de maandag. Op deze dag werd 12,4% van de verdachten aangegeven bij de politie, hetgeen niet verwonderlijk is vanwege een gedeeltelijke winkelsluiting op die dag. Terwijl uit onder meer het onderzoek van Fiselier blijkt dat de meeste verdachten op zaterdag werden aangehouden, zien we hier dat dit op donderdag het geval is (19,1%). De oorzaak hiervan kan niet gezocht worden in een zgn. koopavond op deze dag, aangezien ten tijde van het onderzoek iets dergelijks in Haarlem nog niet bestond. Voor de overige dagen varieert het percentage aangegeven verdachten van 15,9 tot 18,4%.

- Uur van aangifte

Het uur van aangifte zal over het algemeen niet veel later zijn dan het tijdstip waarop het delict gepleegd is.

Ruim driekwart van de aangiften werd gedaan tussen 14.00 en 18.00 uur, met als piek de periode tussen 16.00 en 17.00 uur. We mogen derhalve aannemen dat de meeste winkeldiefstallen in de middaguren, d.w.z. ná 12.00 uur gepleegd werden.

4. De winkeldiefstallen

Een beeld van de gepleegde winkeldiefstallen is al enigszins naar voren gekomen bij de beschrijving van de daders en de gedupeerde winkelbedrijven. Zoals al vermeld werden de meeste winkeldiefstallen gepleegd door één dader, namelijk 273 keer; in 65 gevallen was er sprake van diefstal in vereniging. Bij 3 winkeldiefstallen werd gedreigd en/of geweld gebruikt. In 15 gevallen werd er gesproken van een poging tot diefstal. Gezien het feit echter dat alle daders op heterdaad betrappt werden en geen van hen dus slaagde in de opzet zouden alle in dit onderzoek vallende winkeldiefstallen eigenlijk pogingen genoemd kunnen worden.

In het volgende zullen we nader ingaan op enkele essentiële kenmerken van de diefstallen: de aard en de waarde van de gestolen goederen. Daarbij zal niet alleen gekeken worden naar de gestolen goederen uit het winkelbedrijf dat aangifte deed, maar ook naar de goederen die werden gestolen in andere winkels voordat de dader(s) betrappt werd(en).

Aard van de gestolen goederen

Bij de onderzochte winkeldiefstallen bleek het te gaan om een aanzienlijke hoeveelheid verschillende soorten goederen. Voorts bleek dat in ongeveer 30% van de gevallen bij aanhouding slechts één artikel bij de dader(s) werd aangetroffen; in de overige gevallen waren dat er meer dan één. Opvallend daarbij is dat in 44 van de 65 keer dat de daders in groepsverband opereerden slechts één artikel werd gestolen.

In de volgende tabel is een overzicht gegeven van de goederen waarvoor de meeste belangstelling bestond. In de eerste kolom is het enige of -indien meer goederen gestolen werden- het meest waardevolle artikel of dat waarvan het grootste aantal gestolen werd genoteerd, in de 2e kolom het "tweede" (in de zin van waarde en aantal) artikel.

Tabel 4. Aard van de gestolen goederen(1e en 2e artikel)

Artikel	1e		2e	
	abs	%	abs	%
kleding	93	32,1	14	20,6
levensmiddelen	61	21,0	7	10,3
sierraden	4	1,4	-	-
kunst/antieke voorwerpen	5	1,7	4	5,9
snuisterijen	24	8,3	8	11,8
drogisterij-artikelen	13	4,5	12	17,7
boeken/tijdschriften	14	4,8	6	8,8
foto/filmartikelen	5	1,7	-	-
platen/cassettebandjes etc.	29	10,0	8	11,8
huishoudelijke artikelen	11	3,8	5	8,3
gereedschappen	11	3,8	2	2,9
andere artikelen	20	6,9	2	2,9
onbekend	48		4	
	338	100%	72	100%

Uit de eerste kolom van deze tabel blijkt dat vooral kleding een zeer gewild artikel is: bijna een derde van alle soorten gestolen goederen. Daarnaast waren levensmiddelen nogal in trek bij de winkeldieven (21%).

Vervolgens zien we dat platen, cassettebandjes e.d. nog eens 10% van alle goederen innamen. In 48 gevallen kon niet achterhaald worden welk soort artikel gestolen werd.

Mannen bleken ongeveer evenveel kleding als levensmiddelen te stelen (21,6% voor beide), gevolgd door platen, cassettebandjes e.d. (16,2%). Zowel voor kleding als platen e.d. concentreert de leeftijd zich bij hen tussen 20 en 29 jaar, terwijl bij levensmiddelen de spreiding in leeftijd veel groter is.

Bij vrouwen ging de voorkeur uit naar kleding (41,9%), gevolgd door levensmiddelen (17,4%) en snuisterijen (13,5%). Bij hen zien we een voorliefde voor kleding in de leeftijdsgroepen tussen 15 en 24 en daarnaast in die tussen 30 en 49 jaar. Voor levensmiddelen kan niet één speciale leeftijdscategorie aangewezen worden, maar wel valt op dat een vijfde van het totaal aan levensmiddelen gestolen werd in de leeftijdscategorie van 70 tot 85 jaar. Ook bij de gestolen snuisterijen vinden we nogal wat spreiding in leeftijd, maar het zijn toch voornamelijk meisjes van 10 tot 14 jaar die hiervoor verantwoordelijk waren.

Bekijkt men de tweede kolom (2e artikel) dan blijken hieruit ongeveer dezelfde artikelen naar voren te komen, te weten kleding, levensmiddelen en platen e.d. Daarnaast ziet men bovendien nog een aanzienlijke hoeveelheid drogisterij-artikelen en snuisterijen.

Waarde van de gestolen goederen

De waarde van de gestolen goederen bij de 338 aangiften varieëert nogal: van een paar dubbeltjes tot meer dan f 5.000,--.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de diverse waarden van de artikelen die gestolen werden.

Tabel 5. Waarde van de gestolen goederen

Bedrag in guldens	abs	%	Totaal per categorie
0 - 10	39	12,0	191 = 58,7%
11 - 20	56	17,2	
21 - 30	41	12,6	
31 - 40	32	9,8	
41 - 50	23	7,1	
51 - 60	11	3,4	95 = 29,9%
61 - 70	18	5,5	
70 - 100	23	7,1	
101 - 150	23	7,1	
151 - 250	20	6,1	
251 - 500	21	6,4	52 = 11,4%
501 - 1000	4	1,2	
1001 - 5000	11	3,4	
meer dan 5000	4	1,2	
onbekend	12		
	338	100%	

We zien uit deze tabel dat bij ongeveer de helft van de aangegeven winkeldiefstallen de waarde van de gestolen goederen beneden de f 40,-- ligt, om precies te zijn 51,6%.

Bij 58,7% werd voor f 50,- of minder gestolen, in 29,2% van de gevallen ging het om een bedrag tussen f 50,-- en f 250,--. In de overige 12,1% van de gevallen ging het om goederen ter waarde van meer dan f 250,--. In het volgende zal de weliswaar globale maar voor dit onderzoek relevante indeling in 3 klassen (\leq f 50,--, van f 50,-- tot f 250,-- en $>$ f 250,--) worden aangehouden.

In het onderstaande overzicht wordt weergegeven in hoeverre de waarden van de gestolen goederen verschillen per geslacht en leeftijd van de daders. Voor de leeftijd is een tweedeling gemaakt in strafrechtelijk minderjarigen (t/m 17 jaar) en strafrechtelijk meerderjarigen (18 jaar en ouder).

Tabel 6. Waarde van de gestolen goederen naar leeftijd en geslacht van de daders.

	MANNEN						VROUWEN					
	<18 j. abs. %		≥18 j. abs. %		totaal abs. %		<18 j. abs. %		≥18 j. abs. %		totaal abs. %	
< f 50,--	64	80,0	59	44,7	125*	58,4	25	62,5	78	56,5	103	57,9
f 50,-/f250,-	6	7,5	47	35,6	53	24,8	13	32,5	46	33,3	59	33,1
> f 250,-	10	12,5	26	19,7	36	16,8	2	5,0	14	10,2	16	9,0
totaal	80	100%	132	100%	214	100 %	40	100%	138	100%	178	100%
bedrag onbekend	5		9		14		5		2		7	

*) Inclusief 2 waarvan de leeftijd onbekend was

We zien in de tabel dat de jongens (dus onder 18 jaar) voor het merendeel stalen voor een bedrag van niet meer dan f 50,--. Toch nog 12,5% van hen was betrokken bij een winkeldiefstal van meer dan f 250,--. Bij de meisjes ligt dat wat anders. Zij stalen vaker voor meer dan f 50,-- maar het kwam nauwelijks voor dat zij betrokken waren bij een winkeldiefstal van meer dan f 250,--. Bij de ouderen zijn de verschillen minder duidelijk maar ook hier zien we dat mannen vaker meer dan f 250,-- stalen dan vrouwen.

Vergelijken we de strafrechtelijk minderjarigen met de meerderjarigen dan blijkt dat er bij mannen aanmerkelijke verschillen zijn, maar dat de meerderjarige vrouwen zich eigenlijk niet duidelijk onderscheiden van hun jongere seksegenoten.

Tevens is nagegaan of er verschil bestaat in de waarde van de goederen die gestolen werden door first offenders of door daders die al eens eerder met dit bijltje gehakt hadden.

De volgende tabel geeft een overzicht van de combinatie van de waarde van de gestolen goederen en recidive.

Tabel 7. Waarde van de gestolen goederen gecombineerd met recidivegegevens.

	≤ f 50,-		f 50,- f 250,-		> f 250,-		bedr.onbek.		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
first offenders	191	61,3	77	24,7	25	8,0	19	6,1	312	100
recidive winkeldiefstal	19	48,7	9	23,1	10	25,6	1	2,6	39	100
recidive winkeldiefstal en ander delict	10	34,5	11	37,9	7	24,1	1	3,5	29	100
recidive ander delict	8	24,2	15	45,5	10	30,4	0	-	33	100

Meer dan de helft van de first-offenders bleek voor f 50,- of minder te hebben gestolen, terwijl het percentage voor de recidivisten beneden 50 ligt. Van die recidivisten die uitsluitend eerder veroordeeld zijn voor een ander delict stal slechts een kwart voor minder dan f 50,--. Relatief stalen veel meer recidivisten van andere delicten voor bedragen tussen f 50,-- en f 250,-- dan first-offenders of recidivisten van uitsluitend winkeldiefstallen. Hetzelfde geldt, zij het enkel voor de first-offenders bij bedragen hoger dan f 250,--. Het lijkt er dus op dat diegenen die al eens eerder veroordeeld zijn voor een ander delict voor hogere bedragen stelen. Dit blijkt zeker het geval te zijn wanneer de vergelijking gemaakt wordt met de first-offenders, maar ook indien vergeleken wordt met de winkeldiefstalrecidivisten, m.n. voor de categorie die stal voor een waarde tussen de f 50,-- en f 250,--.

Aansluitend hierop is ook nog nagegaan of er een verband bestaat tussen het al dan niet bekend staat als habitueel drank/druggebruiker en de hoogte van het gestolen bedrag. Inderdaad blijkt er een verband te zijn in die zin dat als habitueel bekend staande gebruikers relatief voor hogere bedragen stelen. Van de bekende gebruikers stal 17,8% voor f 50,- of minder, terwijl dit voor de overige daders 61,3% was. Voor meer dan f 250,-- stal 46,4% van de gebruikers en 10,9% van de niet als zodanig bekenden. Bij bedragen tussen f 50,-- en f 250,-- is het verschil tussen de twee groepen aanzienlijk minder: voor de bekende gebruikers 35,7% en voor de rest 27,9%.

5. De wijze van afdoening (zie overzicht pag. 22a)

De onderzoeksvragen 5,6 en 7 hadden alle betrekking op de afdoening van de winkeldiefstallen. Hieronder zullen ze in combinatie beantwoord worden. In 210 van de 413 gevallen werd de zaak door de politie "geseponeerd", in 78*) gevallen deed het OM de zaak af en 111 zaken werden door de rechter afgedaan, waarvan 79 door de politierechter, 5 door de kinderrechter en 27 door de meervoudige kamer. In 14 gevallen was de zaak in september 1978 nog in handen van de officier van justitie (er vond bv. een gerechtelijk vooronderzoek plaats of de zaak was opgeschort in verband met het aanvragen van een voorlichtingsrapport) of het vonnis was nog niet onherroepelijk.

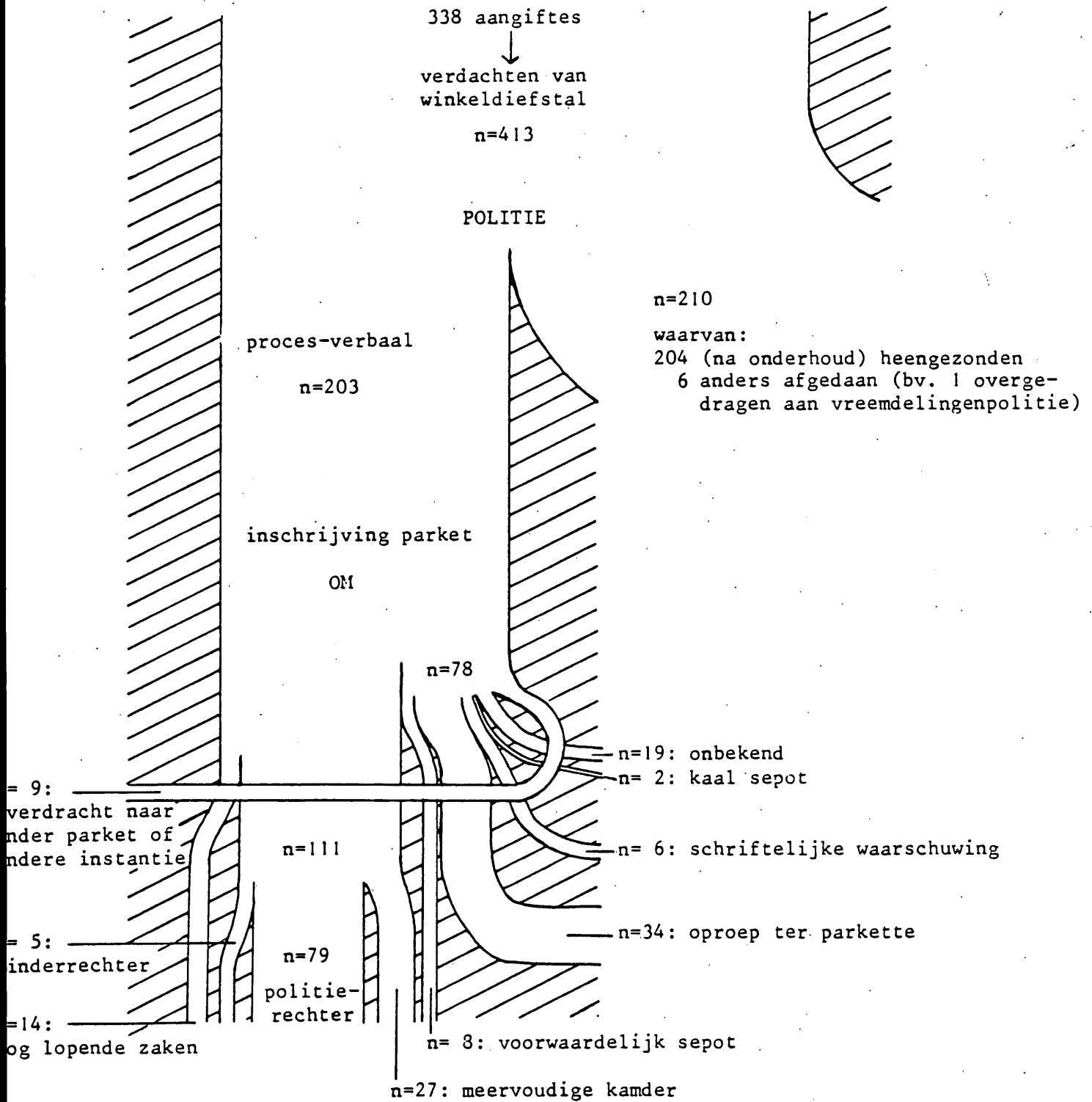
Uitgaande van de veronderstelling dat de vraag welke instantie de zaak afdoet niet alleen samenhangt met de waarde van de gestolen goederen, maar ook voor een belangrijk deel met de vraag of de dader al eens eerder met politie of justitie in aanraking is geweest**) hebben we hieronder voor first offenders en recidivisten een apart overzicht gegeven van de waarde van de gestolen goederen en de instantie van afdoening.

Tabel 8. Hoogte gestolen bedrag en instantie van afdoening.

First offenders	≤ f 50,-		f 50,- / f 250,-		> f 250,-		bedrag onbekend		Totaal
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Politie	171	89,5	24	31,2	1	4,0	7	-	203
OM	12	6,3	21	27,3	8	32,0	4	-	45
Kinderrechter	0	} 3,7	0	} 33,8	2	} 60,0	0	-	2
Politierechter	7		21		9		1		
Meervoudige kamer	0		5		4		5		
Overgedragen of nog lopende zaak	1	0,5	6	7,8	1	4,0	2	-	10
	191	100%	77	100%	25	100%	19		312

*) Inclusief 5 zaken die naar een ander parket waren overgedragen en die als "onbekend" waren gecodeerd.

**) Andere factoren die samen kunnen hangen met de vraag welke instantie de zaak afdoet laten we verder buiten beschouwing (zoals : werden er één of meer artikelen gestolen, in hoeveel winkels werden diefstallen gepleegd.

Hier zien we duidelijk dat de politie ongeveer de helft van de binnengekomen zaken doorstuurt naar het OM, het OM weer ongeveer de helft daarvan bij de rechtbank aanbrengt.

(vervolg tabel 8)

Recidivisten	≤ f50,-		f50,-/f250,-		> f250,-		bedrag onbekend	Totaal
	abs.	%	abs.	%	abs.	%		
Politie	5	13,5	2	5,7	0	0	0	7
OM	10	27,0	10	28,6	8	29,7	0	28
Kinderrechter	0	} 48,7	0	} 54,3	3	} 66,6	0	3
Politierechter	16		14		9		2	41
Meervoudige kamer	2		5		6		0	13
Overgedragen of nog lopende zaken	4	10,8	4	11,4	1	3,7	0	9
	37	100%	35	100%	27	100%	2	101

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat bij de first-offenders in verhouding meer zaken door de politie werden afgedaan naarmate de waarde van het gestolene in een lagere categorie valt, en omgekeerd meer zaken doorgestuurd naarmate het gestolen gedrag in een hogere categorie valt. Bijna 90% van degenen die minder dan f 50,-- stalen werden door de politie heengezonden. Bij de recidivisten is er eenzelfde tendens waar te nemen maar aanmerkelijk minder duidelijk. Het lijkt erop dat het met name bij de politie voor de afdoening van een zaak minder van belang is om welk bedrag het gaat wanneer de dader al eens eerder met politie of justitie in aanraking is geweest.

Er lijkt een neiging bij het OM te zijn om zaken waarbij een hoger bedrag is gestolen in verhouding vaker te seponeren. Daarnaast werden winkeldiefstallen voor een bedrag van f 250,-- of minder vaker geseponerd wanneer het om een recidivist ging dan wanneer de dader first-offender was. Op die manier worden de verschillen tussen aantallen recidivisten en first-offenders die voor de rechter moeten verschijnen weer wat verkleind.

De tijd die met de afdoening gemoeid was liep, zoals voor de hand ligt, per instantie uiteen. Zo werd in de meeste gevallen waarin er sprake was van een politie-"sepot" de zaak nog op de dag van aangifte afgedaan. Heel wat langer duurde de afhandeling wanneer een proces-verbaal werd opgemaakt en de zaak werd doorgestuurd naar het OM.

Gemiddeld verliepen er 12 dagen tussen de aangifte en het opmaken van een proces-verbaal; in de helft van de gevallen duurde deze periode korter dan 3 dagen, in iets meer dan een derde van de gevallen werd het proces-verbaal op de dag van de aangifte opgemaakt. De langste periode was 128 dagen; dit kwam 1 keer voor.

Tussen het opmaken van het proces-verbaal en de inschrijving in het parketregister verliepen gemiddeld 30 dagen. In de helft van de gevallen was dit 26 dagen of minder. Het kwam 7 keer voor dat een zaak bij het parket werd ingeschreven op de dag waarop het proces-verbaal was opgemaakt terwijl het ook in één geval 143 dagen duurde.

Tot dit stadium maakte het voor de tijdsduur weinig verschil of een zaak door het OM, de politierechter of de meervoudige kamer werd afgedaan. Dit lijkt vanzelfsprekend, gezien het feit dat de officier van justitie beslist of hij al of niet zal vervolgen en zo ja, bij welke instantie hij de zaak aanbrengt. Toch zou te verwachten zijn dat de relatief ernstige (en meer ingewikkelde) zaken -die welke meer kans lopen voor de meervoudige kamer worden gebracht- de politie langer werk bezorgen. Het tegendeel echter lijkt waar: van de helft van de meervoudige kamerzaken werd binnen een dag na aangifte een proces-verbaal opgemaakt, terwijl de tijd die verliep tussen proces-verbaal en inschrijving in het parketregister eveneens bij de helft van deze zaken niet meer dan 22 dagen was. Daartegenover staat echter dat het ook de meervoudige kamerzaken waren die voor de langere hierboven genoemde periodes verantwoordelijk waren.

Wanneer een zaak eenmaal bij het parket is ingeschreven kan het maanden duren voor hij wordt afgedaan. Als datum van afdoening door het OM werd beschouwd de datum waarop een afloopbericht naar het CBS werd gestuurd. Als datum van afdoening door de rechter werd steeds de zittingsdatum aangehouden, ook al is de uitspraak van de meervoudige kamer doorgaans pas 14 dagen later en wordt een vonnis pas 14 dagen na de uitspraak onherroepelijk. De reden voor deze keuze is van praktische aard, de zittingsdatum was in de meeste gevallen het enige duidelijke gegeven. De afdoening door het OM duurde gemiddeld ruim 123 dagen nadat de zaak bij het parket was ingeschreven. In de helft van de gevallen was dat korter dan 92 dagen (maar minstens 19 dagen). In één geval duurde de afdoening 428 dagen. Bij de zaken die vervolgd werden duurde de afdoening gemiddeld langer, namelijk 158 dagen. Hierin vonden we duidelijke verschillen tussen zaken welke door de politierechter en welke door de meervoudige kamer* waren afgedaan.

* Van de 5 zaken voor de kinderrechter werden er 3 (3 daders betrokken bij dezelfde diefstal) na 156 dagen na inschrijving afgedaan, 1 na 88 dagen en 1 na 130 dagen.

De helft van de zaken voor de politierechter werd binnen 180 dagen na inschrijving in het parketregister afgedaan (spreiding van 3 (bv. bij een ad informandum gevoegde zaak) tot 345 dagen); de helft van de zaken die bij de meervoudige kamer werden aangebracht werd afgedaan voordat 123 dagen na de inschrijving waren verstreken (spreiding van 52 tot 255 dagen). De veronderstelling dat meervoudige kamerzaken ingewikkelder zijn en dus meer tijd vergen, wordt hier dus niet bevestigd, maar er is waarschijnlijk een zeer praktische verklaring.

Als een officier van justitie besloten heeft een zaak bij de politierechter aan te brengen, zal het langer duren voordat de zaak op de rollijst kan worden geplaatst -wegens de grote hoeveelheid door de politierechter af te handelen zaken- dan wanneer hij de zaak bij de meervoudige kamer aanbrengt.

Bij 225 van de 413 bij de politie aangegeven winkeldieven werd een onderzoek in de woning ingesteld. Hieruit blijkt dat de politie vrij vaak overgaat tot huiszoekingen in geval van winkeldiefstal. Mogelijk zijn er een aantal factoren die de beslissing daartoe beïnvloeden zoals de hoogte van het gestolen bedrag en het aantal winkels waar de diefstallen gepleegd werden.

We zien inderdaad dat relatief minder huiszoekingen werden gedaan indien het bij de winkeldiefstal een bedrag betrof van f 50,- of minder dan wanneer het om hogere bedragen ging. Ook kan geconstateerd worden dat er wat minder vaak huiszoeking werd gedaan wanneer de winkeldiefstal in één winkel gepleegd werd dan wanneer het om meer dan één winkel ging. De politie zou, wanneer het om meerdere winkels ging het idee van strooptochten gekregen kunnen hebben. Kennelijk was het resultaat van de huiszoekingen niet steeds van dien aard dat de zaak naar het OM werd doorgestuurd; zoals we al zagen deed de politie zelf in 210 van de 413 gevallen de zaak zelf af. Dit ging meestal gepaard met een (ernstig) onderhoud. In een enkel geval werd de dader aan de vreemdelingenpolitie overgedragen.

Opvallend is dat van de 203 zaken die door de politie naar het OM werden doorgestuurd, alsnog 38,9% d.m.v. een sepot werd afgedaan.

Wanneer we de sepot wat nader bekijken, dan blijkt dat dit niet zonder meer betekent dat aan de zaak helemaal niets meer werd gedaan. In bijna de helft (namelijk 34) van de gevallen kreeg de dader een oproep om

op het parket te verschijnen (om daar berispt te worden), terwijl in 3% (is 6) van de gevallen een schriftelijke waarschuwing werd gestuurd. Acht keer (3,9%) werd de zaak voorwaardelijk geseponeerd en slechts twee keer (0,4%) werd de zaak zonder bericht of oproep afgedaan ("kaal"sepot).

In 111 gevallen werd de zaak door de rechter afgedaan (we laten de 14 openstaande zaken verder buiten beschouwing). Een aantal keren kwam het voor dat de zaken van personen die meer delicten hadden gepleegd werden gevoegd, d.w.z. dat ze gelijktijdig ter zitting werden behandeld. Dit konden meerdere winkeldiefstallen zijn, maar ook winkeldiefstallen gecombineerd met andere delicten. In die gevallen werd (doorgaans) één vonnis uitgesproken over 2 of soms meer zaken.

Wanneer dit nu een aantal winkeldiefstallen betreft die alle in het onderzoek zaten, dan kan hierdoor het beeld van de afdoening door de rechter vertekend worden. Eén uitspraak over bv. drie gevoegde zaken is dan namelijk drie keer geteld.

De volgende gegevens over de afdoening door de rechter zijn hiervoor gecorrigeerd; 8 veroordelingen bleken betrekking te hebben op 21 in het onderzoek vallende winkeldiefstallen. Het totaal aantal veroordelingen is dus 98.

Hieronder volgt een overzicht van het aantal door de rechter afgedane zaken, het aantal veroordelingen en de aard van de straf.

Tabel 10. Aantal winkeldiefstallen en aantal en aard van de veroordelingen

aantal winkeldiefstallen	aantal veroordelingen	aard van de straf
26	→ 24	onvoorwaardelijke
16	→ 10	gedeeltelijk voorw.
10	→ 8	voorwaardelijke
42	→ 42	onvoorwaardelijke
7	→ 5	gedeeltelijk voorw.
3	→ 2	onvoorwaardelijke
4	→ 4	onvoorwaardelijke geldboete + voorwaardelijke vrijheidsstraf
3	→ 3	vrijspraak
n=111	n=98	

Zoals blijkt uit de tabel werd in 34,7% van de gevallen (dit is 34 veroordelingen) een geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, 3 keer (3,1%) een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf en 4 keer (4,1%) een voorwaardelijke gevangenisstraf gecombineerd met een onvoorwaardelijke geldboete. In de meeste gevallen echter werd de zaak afgedaan met een geheel of gedeeltelijk onvoorwaardelijke geldboete, namelijk 47 keer (48,0%).

Een geheel voorwaardelijke geldboete werd 2 keer opgelegd (2%). In 5 gevallen (5,1%) werd aan strafrechtelijk minderjarigen voorwaardelijk tuchtschool opgelegd en 3 keer tenslotte besloot de rechter tot vrij-spraak.

In tabel 11 (blz. 27a) is de aard van de opgelegde straffen weergegeven voor first offenders en recidivisten, onderscheiden naar de waarde van de door hen gestolen goederen.

Tabel 11. Waarde van de gestolen goederen en aard van de straf voor first offenders en recidivisten, in absolute aantallen

	first offenders					recidivisten					totaal f.o. + rec.
	≤f50,-	f50,- - f250,-	>f250,-	bedrag onbe- kend	totaal	≤f50,-	f50,- - f250,-	>f250,-	bedrag onbe- kend	totaal	
<u>geldboete</u>											
(deels) onvoorw.	5	17	2	1	25	14	8	2	-	24	49
geheel voorw.	1	-	-	-	1	-	1 ¹	1 ¹	-	2	3
<u>tuchtschool</u>											
geheel voorw.	-	-	2	-	2	-	-	3	-	3	5
<u>gevangenisstraf</u>											
(deels) onvoorw.	-	7	9	3 ⁴	19	2 ²	8 ²²²³	11 ⁵⁵	2 ³³⁴	23	42
geheel voorw.	-	1	-	2 ⁶⁶	3	1 ⁶	-	1	-	2	5
onvoorw. geldboete + voorw. gev. straf	-	1	1	-	2	1	1	-	-	2	4
vrijspraak	1	-	1	-	2	-	1	-	-	1	2
	7	26	15	6	54	18	19	18	2	58	111

¹²³⁴⁵⁶) verwijzen naar zaken die met elkaar gevoegd zijn, d.w.z. ¹is gevoegd met ¹, ²met ² enz. Van een aantal first offenders die na hun eerste delict binnen het onderzoeksjaar recidiveerden, werden de zaken gevoegd (zie ⁴ en ⁶).

We zagen al dat van de first offenders die minder dan f 50,- stalen slechts een klein aantal vervolgd werd; één van hen werd vrijgesproken, de overigen kregen een geldboete.

Van de recidivisten waren er aanmerkelijk meer die vervolgd werden voor een winkeldiefstal van f 50,- of minder. Degenen die geen geldboete maar een gevangenisstraf kregen, stonden echter terecht voor meer winkeldiefstallen tegelijk.

Terwijl van de first offenders die tussen f 50,- en f 250,- hadden gestolen in verhouding een groter aantal een geldboete kregen dan vergelijkbare recidivisten (de laatsten kregen vaker een gevangenisstraf) was er nauwelijks nog verschil tussen first offenders en recidivisten wanneer het gestolen bedrag hoger was dan f 250,-.

Nadere beschouwing van de hoogte van de opgelegde voorwaardelijke of onvoorwaardelijk vrijheidsstraffen (gevangenisstraf, tuchtschool) leert dat de rechter in meer dan de helft van de gevallen (56,2%) niet boven de 8 weken uitging. De hoogste gevangenisstraf was 6 maanden onvoorwaardelijk. Dit kwam evenwel maar 1 keer voor.

De 10 keer dat er een deels voorwaardelijke, deels onvoorwaardelijke gevangenisstraf was opgelegd, kwam het onvoorwaardelijke gedeelte niet boven de 15 weken uit; 6 keer was het 4 weken of minder.

De 53 opgelegde voorwaardelijke en onvoorwaardelijke geldboetes lagen tussen de f 50,- en f 400,-, (dit laatste kwam 1 keer voor en betrof een boetewaarvan f 200,- voorwaardelijk was), waarvan 10 keer f 100,- en 11 keer f 150,-. In 67,9% van de gevallen kwamen de geldboetes overigens niet boven de f 150,- uit.

Wanneer we de gegevens over de waarde van het gestolen bedrag, recidive en de afdoening samenvatten, dan lijkt het verschil tussen first offenders en recidivisten zich vooral voor te doen bij winkeldiefstallen, waarbij voor minder dan f 50,- werd gestolen en dan met name op het niveau van de politie.

Van de diefstallen tussen f 50,- en f 250,- wordt meer door de politie afgedaan wanneer het first offenders betrof dan wanneer het om recidivisten ging. Bij het OM echter lijkt er van een dergelijk verschil geen sprake, in tegendeel, wanneer voor minder dan f 250,- gestolen werd, werden er in verhouding meer zaken van recidivisten geseponneerd dan van first offenders. Het feit dat de politie er kennelijk toe neigt de zaken van recidivisten eerder door te sturen dan die van first-offenders speelt hierin natuurlijk een rol.

Voor winkeldiefstallen waarbij voor meer dan f 250,- werd gestolen,

maakte het voor de afdoening weinig verschil of ze gepleegd waren door first offenders of door recidivisten.

6. De recidive nā de onderzoekperiode

Onder punt 2 (pag. 12) werd een beschrijving gegeven van de recidive van de winkeldieven in dit onderzoek. De gegevens hiervan hadden betrekking op eerdere delicten (waaronder winkeldiefstallen) en meerdere winkeldiefstallen tijdens de onderzoekperiode.

Voor alle delicten tesamen, dus zowel winkeldiefstallen als andere, lag het recidivepercentage op 24,1, voor alleen de winkeldiefstallen op 17,3%.

Het leek ons echter tevens van belang te kijken -voorzover dat mogelijk was- naar de recidive achteraf, d.w.z. na oktober 1977 tot 15 september 1978. In totaal bleken in deze periode 49 personen wederom een of ander delict gepleegd te hebben. Van deze 49 personen recidiveerden er 13 voor de eerste keer. Daarmee komt de totale recidive, gerekend over 7 jaar (de onderzoekperiode plus vijf jaar daaraan voorafgaand en bijna een jaar daarna) op 105, d.w.z. 27,5% voor alle delicten*).

Van de 13 personen die in het onderzoek nog first offender waren, pleegden er 8 weer een winkeldiefstal. Daarmee komt het totaal aantal mensen dat gedurende genoemde 7 jaar tenminste tweemaal een winkeldiefstal pleegde, op 74; dat is 19,4%.

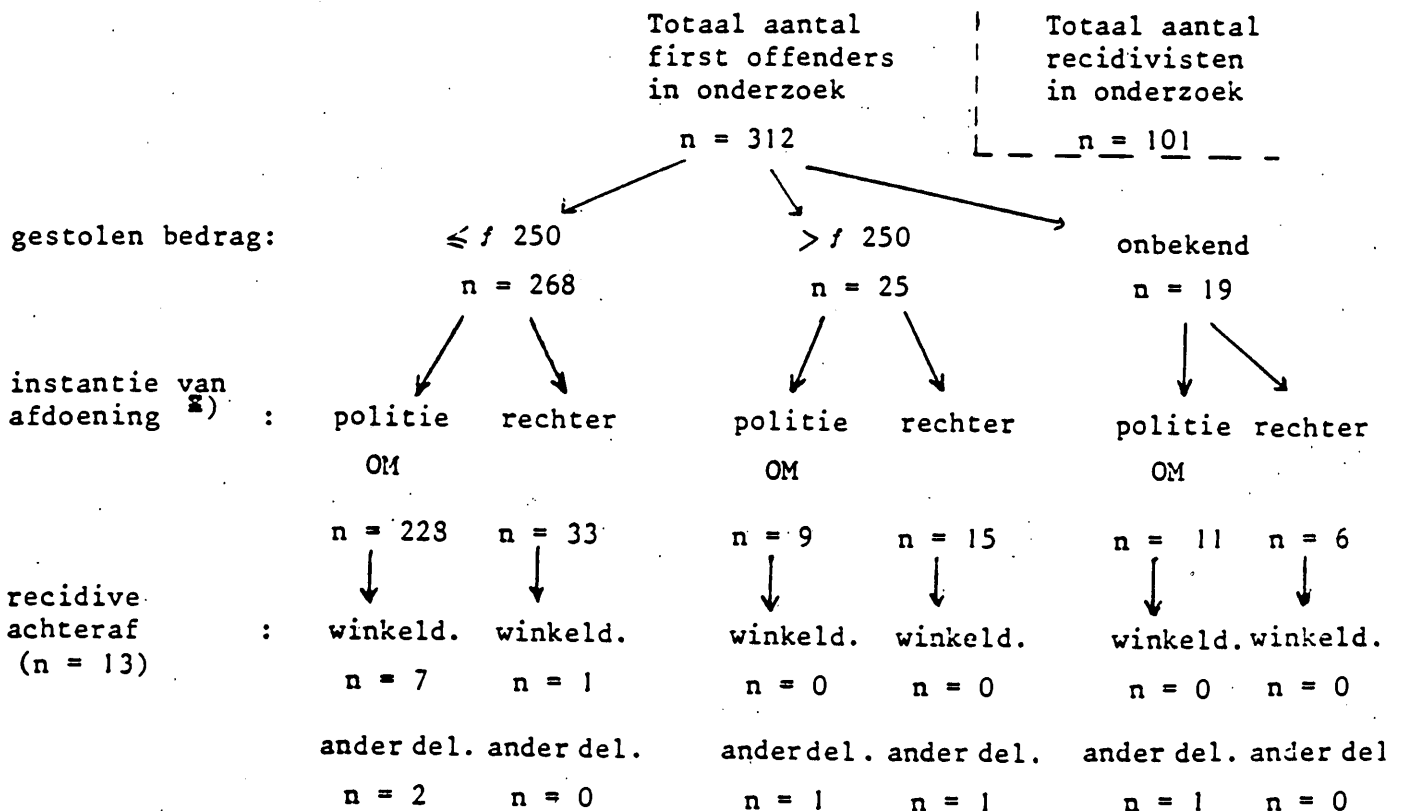
In verband met de nieuwe afhandelingsprocedure voor first offenders die voor minder dan f 250,- stalen, is het van belang te weten op welke wijze de eerste winkeldiefstal van degenen die achteraf recidiveerden, werd afgedaan.

Van de 312 first offenders waren er, zoals gezegd, 13 die weer een delict pleegden. Vijf pleegden een ander delict dan winkeldiefstal (o.a. opiumhandel, diefstal uit een auto, mishandeling). Van drie van hen was het eerste delict -de winkeldiefstal- door de politie afgedaan (van de gestolen be-

*) Andere delicten dan winkeldiefstal gepleegd tijdens de onderzoekperiode waren niet genoteerd, zodat het recidivepercentage voor alledelicten over genoemde periode waarschijnlijk nog wat hoger is.

dragen was er één onbekend, één van f50,- of minder en één van meer dan f250,-). Van één was de winkeldiefstal door het OM geseponneerd (bedrag \leq f50,-) en tenslotte was de laatste door de kinderrechtter veroordeeld tot 9 weken voorwaardelijke tuchtschool (bedrag $>$ f250,-). Van de overige 8 waren er 4 die in de onderzoeksperiode voor f50,- of minder gestolen hadden; hun zaken werden door de politie afgedaan. De overige 4 stalen voor een bedrag tussen f50,- en f250,-; van deze zaken waren er 2 door de politie afgedaan, één door het OM en tenslotte was er één veroordeeld tot een geldboete van f300,-, waarvan f100,- onvoorwaardelijk. Bij deze veroordeling was er echter sprake van een gevoegde zaak.

Een en ander kan als volgt schematisch worden weergegeven:

Aangezien het hier gaat om een zeer klein aantal, zijn conclusies over verbanden tussen de wijze van afdoening en de recidive daarna voor degenen die in het onderzoek nog first offender waren en voor minder dan f 250,- stalen op grond van deze gegevens niet te trekken.

*) exclusief overdrachten door OM en nog lopende zaken

3. DE NIEUWE AFHANDELINGSPROCEDURE IN HET LICHT VAN DE RESULTATEN

3.1 Inleiding

Bij de beschrijving van de winkeldiefstallen, de daders en de gedupeerden hebben we ons moeten beperken tot die gevallen die ter kennis van de politie kwamen. Dit is natuurlijk maar een klein deel (hoewel dit per winkelbedrijf zal verschillen, afhankelijk van de aangiftebereidheid) van de werkelijk gepleegde winkeldiefstallen en het werkelijke aantal daders. Het is dan ook mogelijk dat de hier gegeven beschrijvingen gebaseerd zijn op een typische selectie. Niettemin zijn dit juist de gevallen (winkeldiefstallen en daders) waarmee de justitiële instanties, en straks ook het bureau in het kader van de nieuwe afhandelingprocedure, geconfronteerd worden.

Een andere beperking werd opgelegd door het beschikbare materiaal. Een behoorlijk aantal interessante gegevens, met name betrekking hebbend op de daders, moesten bij nader inzien wegens gebrekkige of onbetrouwbare informatie buiten beschouwing blijven. Dat verarmt het beeld natuurlijk nogal. We zullen ons in dit hoofdstuk met de informatie die we hebben toespitsen op diegenen die volgens de opzet van de nieuwe afhandelingprocedure bij het bureau verwacht kunnen worden. Alvorens daartoe over te gaan, zullen de doelstellingen van de procedure nog eens uiteengezet worden.

3.2 Doelstelling van de nieuwe procedure

Zoals al in de inleiding werd aangegeven, wordt met de nieuwe afhandelingprocedure beoogd te komen tot een meer adequate reactie op delinquent gedrag door behalve aan de daders ook aandacht te besteden aan hun omgeving, alsmede aan de benadeelde en zijn omgeving. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat ons strafrechtelijk systeem daartoe niet het meest geschikt is. Een speciaal hiervoor in het leven te roepen bureau zou activiteiten moeten ontplooiën die zowel op de korte als de meer lange termijn zouden moeten leiden tot voorkomen of verminderen van genoemd gedrag.

- a. Activiteiten waarmee op korte termijn effect wordt beoogd, zullen vooral gericht zijn op de daders en hun omgeving. Eén van de doelstellingen (wellicht de belangrijkste) van de nieuwe procedure in dit verband is de daders van een relatief toch niet al te ernstig -hoewel door de mate

waarin het voorkomt wel aandachtvragend- vergrijp zoveel mogelijk buiten het strafrechtelijkstelsel te houden. Belangrijk hierbij is de overweging dat voor de meesten de eerste keer dat ze een diefstal pleegden, betrupt en aan de politie overgedragen werden, ook de laatste keer was. Voor een alternatieve afhandeling zouden dan de first offenders in aanmerking komen die voor een bedrag van minder dan f 250,-*) gestolen hebben en wier zaak in de huidige situatie zou zijn vervolgd. Daarnaast kunnen anderen, wier zaak niet voor vervolging in aanmerking komt, door het winkelbedrijf, de politie, ofwel door het OM vrijblijvend attent gemaakt worden op het bestaan van het bureau.

Door middel van gesprekken op het bureau met de daders (o.a. aan de hand van een intake-formulier) en de benadeelde winkelbedrijven, zal meer inzicht verkregen moeten worden in de omstandigheden die er mede toe leiden dat de diefstal(len) gepleegd werd(en), zodat de meest wenselijke reactie naar de daders, maar ook (voorzover dat relevant is na een incidentele winkeldiefstal) naar de benadeelde winkelbedrijven toe kan worden bepaald.

- b. Het is tevens de bedoeling dat op grond van deze gesprekken met de daders en benadeelden op den duur een duidelijker beeld ontstaat van het verschijnsel winkeldiefstal. Uiteindelijk gaat het erom dat niet alleen op het niveau van de individuele dader of benadeelde, maar ook, op langere termijn, op maatschappelijk niveau, voorstellen worden ontwikkeld om het plegen van winkeldiefstallen (of in ruimer verband ook andere delicten) te voorkomen of te verminderen.

3.3 De bij het bureau te verwachten personen

In hoofdstuk 2 hebben we kunnen zien dat van de first offenders die voor f 50,- of minder stalen (n=191) er 89,5% met een politiestandje van afkwam, terwijl van de overigen nog eens 6,3% hun zaak door de officier van justitie geseponneerd zag. In toch nog 3,7% van de gevallen werd de zaak dus vervolgd.

*) In de oorspronkelijke opzet werd gesproken van een bedrag tussen f 50,- en f 250,-, waarbij ervan werd uitgegaan dat diefstallen voor minder dan f 50,- in principe niet vervolgd worden. Het bleek echter dat vervolging van dergelijke zaken een aantal keren voorkwam, zodat de nieuwe regeling uiteraard ook daarop van toepassing moet zijn.

Van de first offenders die voor een bedrag tussen f 50,- en f 250,- stalen (n=77), kreeg 31,2% een politie"sepot", terwijl de officier van justitie in 27,3% van deze gevallen de zaak seponeerde. Een even grote groep, dus 27,3%, werd door de politierechter veroordeeld en 6,5% door de meervoudige kamer.

In principe zouden dus van de 268 first offenders die voor niet meer dan f 250,- stalen alleen degenen die nu vervolgd werden (n=33) in aanmerking komen voor doorverwijzing naar het bureau. De overige 235 kunnen, indien ze dat willen, een bezoek brengen aan het bureau. Gezien de ervaringen in een vergelijkbare situatie^{*)} moeten er wat de aantallen vrijwilligers betreft die zich bij het bureau melden, geen al te hoge verwachtingen zijn.

Wanneer we de zojuist genoemde 33 daders vergelijken met het totale aantal daders uit het onderzoek, dan blijken er weinig essentiële verschillen te zijn. Zo was er ook in deze groep een spreiding in leeftijd van 15 tot boven de 70 jaar. De meeste van hen pleegden de winkeldiefstal alleen en bleken bij aanhouding één artikel te hebben gestolen (in bijna de helft van de gevallen kleding). Het enige duidelijke verschil met de totale groep bleek te zitten in het aantal vrouwen en mannen; bij de 33 daders waren er ongeveer 1½ keer zoveel vrouwen als mannen. Hoewel onder de mannen meer recidivisten waren dan onder de vrouwen, en mannen ook vaker voor meer dan f 250,- hadden gestolen, bleken er absoluut gezien meer mannelijke dan vrouwelijke first offenders die minder dan f 250,- stalen. Dat er onder degenen van hen die vervolgd werden meer vrouwen waren, moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan het feit dat het bij de mannen vooral om jeugdige first offenders ging, die veelal kleine bedragen stalen en wier zaak dan ook vaker werd geseponneerd.

Hoewel er zelden door de dader een reden werd opgegeven voor de diefstal (of deze was althans nergens geregistreerd), gaf 1/5 van de 33 daders op het gedaan te hebben uit geldgebrek, om geld uit te sparen, e.d.

Tenslotte bleek er 1 van de 33 na het onderzoekjaar weer een winkeldiefstal en/of een ander delict te hebben gepleegd.

Bij degenen in dezelfde categorie wier zaak door de politie of het OM was afgedaan (n=228), bleken er nadien 9 te hebben gerecidiveerd.

*) Zie W. Scheepmaker: Een afhandelingsprocedure in geval van eenvoudige diefstal, Den Haag, 1974.

3.4 De nieuwe afhandelingprocedure als middel om de doelstellingen te bereiken

Op de vraag of de nieuwe afhandelingprocedure volgens de huidige opzet wel een geschikte manier is om de hierboven geformuleerde doelstellingen te bereiken, zal aan de hand van de resultaten uit het vooronderzoek nader worden ingegaan.

Alvorens meer inhoudelijk in te gaan op de consequenties van de nieuwe procedure voor de diverse betrokkenen, moeten we ons afvragen of het aantal van ruim 30 personen op zich niet een belemmering is voor een effectieve toepassing.

a. Op de korte termijn kan worden bereikt dat een aantal mensen inderdaad buiten het justitiële systeem gehouden worden, terwijl bovendien voor hen een betere opvang mogelijk is. Het kleine aantal voor wie dit geldt, doet in principe niet terzake. Wel is het de vraag of het oprichten van een bureau dat een werkwijze en organisatievorm heeft zoals geschetst door de werkgroep, wel de meest aangewezen benadering is. Een punt van overweging hierbij is o.a. de benodigde mankracht.

Om naar de daders toe enig effect van de nieuwe procedure te kunnen verwachten, is het noodzakelijk dat de tijd tussen de winkeldiefstal en de doorverwijzing naar het bureau korter is dan nu het geval is (d.w.z. tussen winkeldiefstal en afdoening door het OM of de rechter). Zoals uit de resultaten bleek, was dat nu gemiddeld $5\frac{1}{2}$ respectievelijk 7 maanden.

Uit de leerpsychologie is bekend dat pas enig effect verwacht mag worden wanneer het verband tussen de gepleegde winkeldiefstal en de reactie daarop (namelijk de doorverwijzing, maar hetzelfde geldt natuurlijk voor een strafrechtelijke sanctie) voor de dader niet helemaal verloren is gegaan. Of dit in de praktijk valt te verwezenlijken, hangt af van de oorzaken van de lange afhandelingstijden.

Tenslotte, het aantal vrijwilligers dat zich meldt is wellicht te beïnvloeden door de wijze waarop zij attent gemaakt worden op het bureau. Gebleken is (zie Scheepmaker, 1974) dat alleen schriftelijke informatie niets oplevert. Hiervoor zal dus een effectievere methode gezocht moeten worden.

b. Ook wat betreft het verkrijgen van gegevens op grond waarvan op de langere termijn een beter inzicht ontstaat in het verschijnsel winkeldiefstal, is het duidelijk dat het aantal daders onvoldoende is om enig inzicht te krijgen binnen redelijke termijn. Bovendien kan dit inzicht

slechts zeer selectief zijn dat aangevuld moet worden met uit andere bron verkregen gegevens (o.a. die van de winkelbedrijven). Overwogen moet worden of ook de politie ingeschakeld moet worden voor het verschaffen van informatie. Met de winkelbedrijven zal getracht moeten worden te komen tot een zo systematisch mogelijke informatieverzameling. Het voordeel van de gesprekken zal in elk geval zijn dat informatie kan worden verkregen over aspecten die anders doorgaans buiten beschouwing blijven (zoals ook in dit onderzoek).

3.4.1 Consequenties voor de dader

Zoals gezegd is te verwachten dat in minder gevallen dan voorheen degenen die een winkeldiefstal pleegden de gang door de justitiële molen moeten maken, zodat hun de terechtzitting bespaard blijft.

Om het effect van de nieuwe afhandelingsprocedure te toetsen aan de hand van recidivegegevens en ook om te zien voor hoeveel first offenders de eerste winkeldiefstal inderdaad de enige keer was, werd nagegaan hoever na het onderzoekjaar recidiveerden. Zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, bleken van de 268 first offenders die voor f 250 hadden gestolen er 11 te zijn die in de periode na het onderzoek opnieuw een delict pleegden.

De gegevens die in het vooronderzoek naar voren kwamen omtrent de daders, zijn, behalve misschien die over het drank- en druggebruik, eigenlijk te oppervlakkig om daaruit verklaringen te kunnen afleiden voor de vraag waarom de ene first offender uit onze groep niet en de andere wel recidiveert. Hierdoor zijn de kansen op een positief effect van bemoeienis van het bureau met de dader ook moeilijk te schatten. Ook uit het feit dat er in dit onderzoek enkele personen waren die ondanks hun contact met de reclassering^{*}) toch weer een winkeldiefstal pleegden, mogen niet zonder meer conclusies getrokken worden ten aanzien van het te verwachten effect in dit opzicht van de bemoeienis van het bureau. Nog afgezien van het kleine aantal waarom het hier ging en het feit dat we niet weten hoeveel mensen die contact hadden met de reclassering géén winkeldiefstal meer pleegden (dus ook niet in ons onderzoek terechtkwamen), heeft dit vooral te maken met de verschillen tussen de reclassering en het bureau in werkwijze.

*) Hierop is in het vooronderzoek niet verder ingegaan omdat voor de meeste daders gegevens hierover ontbraken.

De bedoeling is dat het bureau voornamelijk een verwijzende en bemiddelende taak heeft en toch in mindere mate direct hulpverlenend of begeleidend zal optreden.

Daarnaast zijn degenen die nu contact hebben met de reclassering waarschijnlijk meer de "probleemgevallen", terwijl degenen die zich straks bij het bureau aanmelden naar verwachting juist de minder moeilijke gevallen zullen zijn.

Naast de positieve consequenties voor de dader moet rekening gehouden worden met de negatieve. Bijzondere aandacht verdient de vraag hoe kan worden voorkomen dat degenen die er nu nog met een politiestandje of een schriftelijke waarschuwing van de officier van justitie vanaf komen, middels de nieuwe afhandelingsprocedure te maken krijgen met een veel intensievere bemoeienis met hun zaak. Met de kans dat de sepotgrens gaat verschuiven, zodat meer mensen dwingend naar het bureau verwezen kunnen worden, moet gezien de ervaringen met andere diversieprojecten zeker rekening worden gehouden.

3.4.2 Consequenties voor het OM

Of er door de nieuwe procedure werkelijk een vermindering optreedt van werkbelasting voor de officieren die deze zaak behandelen, zal voor een deel afhangen van de wijze waarop zij de nieuwe procedure hanteren.

Van de in totaal 111 zaken in het onderzoek die voor de rechtbank werden gebracht, zouden er in de nieuwe situatie 33 afvallen. Voor de officieren die deze zaken behandelen, zal dit geen al te groot verschil maken. (Van de 203 zaken die door de politie naar het OM werden doorgestuurd werd de helft door één officier behandeld, een kwart door een tweede en nog eens een kwart door twee andere officieren.) Tegelijkertijd zullen de sepot, met name die welke gepaard gaan met een berisping ter parkette, evenveel tijd blijven vergen. Wellicht zal de neiging bestaan om ook degenen die nu een berisping ter parkette zouden krijgen door te sturen naar het bureau.

3.4.3 Consequenties voor de benadeelde winkelbedrijven

Met betrekking tot het effect van de nieuwe procedure op de gedupeerden kan worden opgemerkt dat dit uiteraard afhangt van de reden waarom in een bepaalde winkel wel en in een andere winkel niet gestolen wordt. Dat er voor-

namelijk gestolen wordt in grote warenhuizen waar een zelfbedieningssysteem bestaat, zal geen verwondering wekken. Dat, zoals in dit onderzoek blijkt, in Haarlem eigenlijk maar vier winkels zeer frequent betrokken zijn bij winkeldiefstallen, kan zijn oorzaak hebben in het feit dat de situatie in deze winkels meer tot stelen uitnodigt, waardoor er ook werkelijk meer diefstallen gepleegd worden. Het is echter ook heel goed mogelijk dat door de aanwezigheid van bedrijfsrecherche in verhouding meer winkeldieven betrapt worden, terwijl het bovendien nog kan liggen aan een heel stringent aangiftebeleid van de 4 betrokken winkels. Voor eventuele advisering ten aanzien van preventieve maatregelen aan de gedupeerde winkelbedrijven, is het natuurlijk wel noodzakelijk te weten welke van deze oorzaken een rol spelen. Overigens kon binnen het kader van dit vooronderzoek op deze aspecten niet nader worden ingegaan.

3.5 Evaluatie van de nieuwe afhandelingsprocedure

Als één van de doelstellingen van het vooronderzoek was genoemd het aan de hand van de te verwachten effecten van de nieuwe procedure formuleren van criteria voor de evaluatie van het project. Deze criteria moeten minder gezien worden als normen waaraan voldaan moet worden wil de nieuwe procedure blijvend toegepast worden, dan als uitgangspunten voor kritische bezinning aan de hand waarvan de procedure bijgesteld of veranderd kan worden. Ook bij de evaluatie zal onderscheid gemaakt worden tussen de effecten op korte termijn (activiteiten naar de dader toe, gevolgen voor het OM) en die op lange termijn (verzameling van informatie, contacten met de winkelbedrijven).

3.5.1 Consequenties voor de daders

De evaluatie van de nieuwe afhandeling zal m.b.t. de consequenties voor de daders deels inventariserend van aard zijn. Nagegaan kan worden hoeveel personen naar het bureau doorgestuurd worden en hoeveel na verwijzing zich ook inderdaad melden. Ook kan bijgehouden worden hoeveel 'vrijwilligers' zich bij het bureau melden, eventueel voor verschillende manieren van attenderen.

Er is al gewezen op het gevaar van het verschuiven van de sepotgrens. Aan de hand van de afdoeningsgegevens uit het vooronderzoek kan globaal nagegaan worden of hiervan inderdaad sprake is.

De evaluatie zal voorts gericht moeten zijn op de activiteiten welke het bureau naar de daders (inmiddels cliënten geworden) toe ontplooit; hoe vaak wordt iemand doorverwezen naar een hulpverlenende instantie en -indien dat zich niet teveel aan de waarneming onttrekt- hoe verlopen de contacten tussen betrokkenen en deze instanties. Hoe vaak wordt overleg met bv. ouders of de school van jeugdige winkeldieven, en gebeurt het dat als gevolg van dit overleg het plegen van volgende winkeldiefstallen kan worden voorkomen? We moeten er in dit verband op bedacht zijn dat een groot aantal winkeldiefstallen, gepleegd door jongeren, wellicht meer als een leeftijdsverschijnsel beschouwd moeten worden dat vanzelf verdwijnt dan als symptoom van een moeilijke situatie thuis, op school e.d. Opgemerkt moet worden dat het uitdrukken van het succes van de nieuwe afhandelingsprocedure in termen van recidive door het kleine aantal daders eigenlijk niet goed mogelijk is, zeker als we rekening houden met het kleine aantal first offenders in het onderzoek dat na de onderzoeksperiode recidiveerde.

3.5.2 Consequenties voor het OM

In paragraaf 3.2.3 is er al op gewezen dat er van enig effect op de werkbelasting weinig sprake zal zijn. Wellicht kan aan de hand van de ervaringen met de nieuwe procedure tot wijziging (of eventueel verruiming) ervan worden besloten. Een aspect dat niet alleen voor de betrokken daders maar ook voor het OM van belang is, is de verwachte neiging om de sepotgrens te verschuiven.

3.5.3 Informatieverzameling omtrent het verschijnsel winkeldiefstal

Bij de evaluatie van dit aspect van de nieuwe afhandelingsprocedure is een vergelijking met de huidige situatie niet mogelijk, in die zin dat er momenteel in dit opzicht niets gebeurt. De aandacht zal voornamelijk gericht moeten zijn op de vraag of het intakeformulier als basis van de gesprekken met de daders de relevante onderwerpen bevat en of de gesprekken zelf eigenlijk wel de meest geschikte manier van informatie verzamelen zijn. In het onderzoeksvoorstel is over het intakeformulier gezegd dat het niet alleen zal moeten dienen als basis voor verdere behandeling van de zaak

c.q. doorverwijzing van de cliënt, maar ook informatie zal moeten bevatten die een vergelijking van de nieuwe met de oude situatie mogelijk maakt. Dit laatste betekent dat het intakeformulier tenminste de vragen zal moeten bevatten die ook in dit vooronderzoek aan de orde zijn gesteld. Daarmee is het formulier tegelijk de basis voor het verzamelen van de gegevens ten behoeve van een beter inzicht in het verschijnsel winkeldiefstal op de langere termijn.

Benadrukt wordt dat het met het oog op dit doel noodzakelijk is dat de intakeprocedure gestandaardiseerd is, d.w.z. dat alle in het formulier genoemde punten tenminste aan de orde moeten komen en dat de wijze waarop het gesprek met cliënten plaatsvindt niet zó sterk mag verschillen per geval dat de daaruit verkregen gegevens onvergelijkbaar worden.

3.5.4 Consequenties voor de benadeelde winkelbedrijven

De evaluatie zal hier gericht moeten zijn op de contacten van het bureau met de benadeelde winkelbedrijven. Hoe moeilijk of gemakkelijk is het om de winkelbedrijven over dit onderwerp te benaderen? Is er sprake van min of meer continu overleg of blijft het bij incidentele contacten naar aanleiding van incidentele diefstallen? Aangezien het hier gaat om activiteiten welke door het OM of de politie momenteel niet ontplooid worden, kan hier dus ook geen sprake zijn van een vergelijking tussen de bestaande en een nieuwe situatie. Elke activiteit van het bureau is in dat opzicht als een verbetering te beschouwen.

3.6 De duur van het project

Hoe lang de tijdsperiode tussen de start van het experiment en de evaluatie ervan dient te zijn, is afhankelijk van een aantal factoren.

In de eerste plaats zal het mogelijk moeten zijn een vergelijking te kunnen maken met de gegevens uit het vooronderzoek. Het zou daarom voor de hand liggen weer een periode van tenminste één jaar te nemen. Ten tweede is een zinnige evaluatie afhankelijk van de vorm waarin het experiment gegoten zal worden. Uit het vooronderzoek blijkt dat wanneer de voorgestelde procedure gevolgd zal worden slechts een gering aantal winkeldieven in één jaar tijd bij het bureau terechtkomen. Uit dat oogpunt zou men zeker voor een lang-

duriger experiment moeten kiezen. De aantallen blijven evenwel, ook al zou men de keuze op twee jaar laten vallen, nog altijd beperkt. Tenslotte zal de periode in elk geval zo lang moeten zijn dat de daders de "mogelijkheid krijgen" te recidiveren, omdat anders niet nagegaan kan worden wat het effect is van de nieuwe procedure op de recidive.

Op grond van deze drie factoren zal men tot een keuze voor de duur van het experiment dienen te komen. Het lijkt ons nuttig hierbij een aantal mogelijkheden in overweging te nemen die bij de bepaling van de procedure een rol kunnen spelen.

Men zou hierbij kunnen denken aan een breder opgezette registratie. Het intakeformulier, zoals dat op het bureau gebruikt wordt, zou eveneens bij de politie gehanteerd kunnen worden. Dit biedt het voordeel dat de betrekkelijk beperkte informatie uit het vooronderzoek aangevuld wordt met bv. meer kenmerken van de daders en hun motieven en dat tevens de vergelijkbaarheid met de groep die bij het experiment betrokken is, vergroot wordt.

Voorts is er een mogelijkheid tot uitbreiding van de bij het experiment aan eenmalige recidivisten naast de first offenders. Dit biedt bovendien de mogelijkheid de effecten van de nieuwe afhandelsprocedure op recidivisten te vergelijken met die op first offenders.

Blijft tot slot de tijd die ligt tussen het plegen van een (eerste) delict en de recidive. Uit het vooronderzoek is gebleken dat slechts een klein gedeelte van de daders op korte termijn recidiveert en als dit al het geval is dat het daarbij voor een groot deel gaat om een zeer specifieke categorie van winkeldieven, met name de drank- en druggebruikers. In verband hiermee lijkt het daarom zinvol de tijdsperiode tussen aanvang en evaluatie van het experiment niet te zeer te beperken. De mogelijkheid van een tussentijdse evaluatie, bv. na één jaar, blijft dan alsnog aanwezig.